

“Şâir Yahyâ”nın Osmanlı Arşivi’ndeki İzleri: Taşlıcalı Yahyâ Beg’in Zeameti Hakkındaki Bilgiler Üzerinden Biyografisine Bir Katkı*

Traces of “Poet Yahyâ” in the Ottoman Archives:
A Contribution to the Biography of Taşlıcalı Yahyâ Beg
through the Information on his Zi’âmet

ABDULHADİ UYSAL

İstanbul Üniversitesi.

(abdulhadiuysal@istanbul.edu.tr), ORCID: 0000-0002-2173-2599.

Başvuru/Submitted: 17.09.2024. Kabul/Accepted: 22.10.2024.

“ ” Uysal, Abdulhadi. ““Şâir Yahyâ”nın Osmanlı Arşivi’ndeki İzleri: Taşlıcalı Yahyâ Beg’in Zeameti Hakkındaki Bilgiler Üzerinden Biyografisine Bir Katkı.” *Zemin*, s. 8 (2024): 176-193.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14184836>.

* Makaleyi okuyarak değerlendirmeleriyle katkıda bulunan hocam Prof. Dr. Feridun M. Emecen’e müteşekkirim. Ayrıca İzvornik sancağı tahrir defterlerinde geçen, Taşlıcalı Yahyâ Beg’in ve oğullarının tasarrufunda olan köy isimlerinin doğru bir şekilde okunması ve bugün nerede olduklarının tespit edilmesi hususlarında yardımını gördüğüm Nada Trifković’e de teşekkür ederim. Aynı zamanda bir İzvornikli olan N. Trifković, İstanbul Üniversitesi’nde bu sancağın XVII. yüzyıldaki vaziyeti üzerine önemli bir doktora tezi hazırlamaktadır.

Özet: Dîvân şairlerinin hayatları hakkında bilinenler genel itibariyle kitabî kaynaklarda yer alan bilgilerden ibarettir. Bu kaynaklar haricinde, devlet hizmetinde bulunmuş yahut saraydan in'âm almış şairler ile ilgili çeşitli kayıtlara büyük ölçüde arşivlerde rastlanmaktadır. On altıncı yüzyılın meşhur dîvân şairlerinden olan Taşlıcalı Yahyâ Beg (ö. 1582?) de askerî zümreye mensubiyeti ve tasarruf ettiği zeameti sayesinde arşivlerde izi sürülebilen tarihî şahsiyetlerden biridir. Bu çalışmada Yahyâ Beg'in Budin vilâyetine tâbi İzvornik sancağındaki zeameti ile alakalı ayrıntıları tespit edebilmek amacıyla Osmanlı Arşivi'nde söz konusu sancağa ait icmal tahrir ve timar-zeamet ruznamçe defterleri incelenerek kendisine ait kayıtların bir değerlendirmesi yapılmaya gayret edilmiş, ayrıca bu kayıtlar ile *Dîvân*'ında zeameti hakkında verdiği bilgiler mukayese edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede şairin İzvornik'teki son yılları hakkında bazı yeni bilgilere ulaşmak mümkün olmuştur. Bundan başka, Yahyâ Beg'in isimleri bilinen üç oğluna ilaveten Mehmed adlı bir oğlu daha tespit edilmiş ve oğullarının İzvornik'teki timarları ve babalarının vefatının ardından ne yaptıkları gibi hususlar da zikredilen defter serileri üzerinden mümkün mertebe ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Taşlıcalı Yahyâ Beg, dîvân şairleri, İzvornik sancağı, Osmanlı Arşivi, timar-zeamet.

Abstract: What is known about the biographies of Ottoman poets is generally limited to the information contained in literary sources. Apart from these sources, various records about poets who served the empire or received *in'âm* from the palace can also be found in the archives. Taşlıcalı Yahyâ Beg (d. 1582?), one of the famous classical Ottoman poets of the 16th century, is a historical figure who can be traced in the archives thanks to his membership in the military and the *zi'âmet* he held. In this study, in order to determine the details of Yahyâ Beg's *zi'âmet* in the sanjak of Zvornik in the province of Budin, *icmâl tahrir registers* and *daybooks of timâr bestowals* in the Ottoman Archives belonging to this sanjak are analyzed. Furthermore, an effort is made to compare these archival records with the information Yahyâ Beg gave about his own *zi'âmet* in his poems. In this way, it is possible to obtain new information about the poet's last years in Zvornik. Also, thanks to these archival sources, in addition to Yahyâ Beg's three known sons, another son named Mehmed has been identified, and some issues such as these sons' *timârs* in Zvornik and what they did after the death of their father is revealed as much as possible through these registers.

Keywords: Taşlıcalı Yahyâ Beg, classical Ottoman poets, Zvornik sanjak, the Ottoman Archives, *timâr* and *zi'âmet*.

Dîvân şairlerinin hayatları hakkında bilinenler genel itibariyle şairlerin kendi eserlerinde verdikleri bilgilere, şuarâ tezkirelerine ve sair kitabî kaynaklara istinat etmektedir. Bu kaynaklar haricinde, devlet hizmetinde bulunmuş yahut saraydan in‘âm almış şairler ile ilgili çeşitli kayıtlara arşivlerde de rastlanabildiği fark edilmiş olup son yıllarda arşiv belgelerinden istifade edilerek edebiyat tarihi sahasında önemli araştırmalar yapılmıştır.¹ On altıncı asrın tanınmış dîvân şairlerinden Taşlıcalı Yahyâ Beg (ö. 1582?) de askerî zümreye mensubiyeti ve tasarruf ettiği zeameti sayesinde Osmanlı Arşivi’nde izi sürülebilecek tarihî şahsiyetlerdendir. Nitekim arşivlerimizdeki zengin malzemeden edebiyat tarihi çalışmalarında da yararlanılabileceğini ilk gören ve bu sahada öncü çalışmalar yapan araştırmacılardan İsmail Erünsal, Sultan Süleymân döneminde (1520-1566) Yahyâ Beg’e verilen çeşitli in‘âmlarla ilgili kayıtların yanı sıra şairin tekaüde ayrılması ve zemet gelirinin oğulları arasında bölüşürülmesi ile ilgili bir ruus kaydını da tespit ederek ismi bilinen bir oğluna ilaveten iki oğlunun daha varlığını ortaya çıkarmış ve bu suretle biyografisine katkıda bulunmuştur.² Bu yazıda, Yahyâ Beg’in şairlerinde zeameti hakkında verdiği bilgiler Osmanlı Arşivi’nde timar-zeamet muamelâtı ile alakalı olarak tutulmuş muhtelif defter serilerindeki kayıtlar ile mukayeseli olarak incelenecek ve şairin Budin vilayetinin İzvornik sancağındaki zeametleri hakkındaki bilgiler değerlendirilecektir. Böylelikle şairin İstanbul’dan İzvornik’e sürüldükten sonra burada “za‘îm” (zeamet sahibi) sıfatıyla geçirdiği ömrünün son yıllarına ışık tutulmaya ve ailesi hakkında bazı yeni tespitlerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Taşlıcalı Yahyâ’nın İzvornik’e Sürülmesine Giden Süreç

Kanuni Sultan Süleymân’ın, oğlu Şehzade Mustafâ’yı 1553 yılında idam ettirmesi Taşlıcalı Yahyâ Beg’in hayatında bir dönüm noktası olmuşa benzemektedir. Şairin bu hadise üzerine kaleme aldığı meşhur mersiyesi ise benzerleri arasında en çok bilineni ve en fazla rağbet göreni olmuştur.³ Mersiyede görünürde yalnızca

¹ Bu konuda İsmail E. Erünsal’ın çeşitli makalelerini bir araya getirdiği şu eserine bakılabilir: *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler* (İstanbul: Timaş, 2024).

² İsmail E. Erünsal, “Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları V: XVI. Asır Divan Şairleriyle İlgili Bazı Arşiv Kayıtları,” *Türklük Araştırmaları Dergisi*, s. 7 (1991-1992): 243-244.

³ Şehzade’nin ardından yazılan mersiyeler hakkında genel bilgiler için bkz. Mehmed Çavuşoğlu, “Şehzade Mustafa Mersiyesi,” *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi*, s. 12 (1981-1982): 641-686.

veziriazam Rüstem Paşa (ö. 1561) tenkit ediliyormuş gibi görünmekle beraber bazı araştırmacılar tarafından aslında üstü kapalı olarak Sultan Süleymân'ın hedef alındığı ifade edilmiş, hatta mersiye bu sebeple "Kanuni Hicviyesi" şeklinde de adlandırılmıştır.⁴ Rüstem Paşa, hadisenin ardından azledilmiş, bir müddet sonra 1555 yılında tekrar veziriazam olduğunda vaktiyle kendisini hicvetmiş olan Yahyâ Beg'i bizzat sorgulamış, üzerindeki vakıf tevliyetlerini elinden almıştır.⁵ Bu sırada yazdığı tahmin edilen bir kasîdede Yahyâ Beg'in Rüstem Paşa'dan dirlik talebinde bulunduğu dikkat çekilmekte ve bir süre sonra kendisine İzvornik'te zeamet tevcih edilmesinde bu kasîdenin etkili olduğu belirtilmektedir.⁶ Şair ile şahsen tanışıklığı ve yakınlığı olan Gelibolulu Mustafâ Âlî (ö. 1600) de Yahyâ Beg'in yolunun defterdarlık olduğunu ancak meydana gelen gelişmeler üzerine Rüstem Paşa'nın İzvornik sancağında zeamet vererek onu "bu nezâketle şehirden sürdü" gününü kaydetmektedir.⁷

Yahyâ Beg bilâhare kaleme aldığı *Gülşen-i Envâr* adlı eserinde tevliyet gelirlerinin elinden alınmasına işaret ederek büyük bir zulme maruz kaldığını fakat nihayetinde kendisine zeamet tevcih edilerek zaîm yapıldığını şu mısralarla dile getirmiştir:

Gerçi başa zulm-i 'azîm itdiler
'Âkıbetü'l-emr za'îm itdiler⁸

4 Ahmet Atilla Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beg'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi yahut Kanunî Hicviyesi* (İstanbul: Büyüyenay, 2014), 99-101.

5 Bu meseleye ve devrin hadiselerine dair bkz. Feridun M. Emecen, *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı* (Ankara: TTK, 2022), 483.

6 Mehmed Çavuşoğlu, "Yahya Bey," *İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: MEB, 1986), 13:344; Esra Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı: İnceleme-Tenkitli Metin-Nesre Çeviri-Sözlük" (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2021), 55 (Söz konusu kasîdenin şairin *Dîvân*'ındaki 22. kasîde olduğu ifade edilmektedir. Bkz. s. 227 vd. Burada bilhassa 42. ve 48. beyitlere bkz.). Yahyâ Beg *Dîvân*'ı ilk kez Mehmed Çavuşoğlu tarafından yayımlanmıştır: Yahyâ Bey, *Dîvan: Tenkidli Basım*, haz. Mehmed Çavuşoğlu (İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi, 1977). Bu çalışmada ise *Dîvân*'ın Çavuşoğlu neşrinden sonra tespit edilen nüshalarının kullanılması ve yeni tespitler ihtiva etmesi sebebiyle Bozyiğit neşri kullanılmıştır.

7 *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, haz. Mustafa İsen (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1994), 287.

8 Yahya Beg, *Gülşen-i Envâr*, Süleymaniye Kütüphanesi-Esad Efendi 1636, yk. 22a. Eser şu ansiklopedi maddesinde kısaca tanıtılmış ve muhtevası özetlenmiştir: İsmail Ünver, "Gülşen-i Envâr," *TDVİA* (İstanbul: TDV, 1996), 14:252-253. Eser ayrıca İ. Doğanıyğit tarafından bir tez çalışmasına da konu edilmiş ise de (bkz. Kaynaklar) bu teze ulaşamadığımız için eserin yazma nüshasını kullanmak durumunda kaldık.

Bundan sonra, yazdığı muhtelif şiirlerle devlet ricalinin gözüne girme çabaları netice vermeyen Yahyâ Beg'in ahir ömrünü geçireceği İzvornik'te zeamet sahibi olarak kalmayı kabullendiği anlaşılmaktadır.⁹ Onun bundan sonraki talepleri ise umumiyetle zeamet gelirinin arttırılması ve oğullarına da timar tahsis edilmesi yönünde olacaktır.

Yahyâ Beg'in İzvornik'teki Zeametinin İzleri

Bazı çalışmalarda söz konusu zeamet Yahyâ Beg'e 1555 yılında verildiği ifade edilmiş ise de kaynaklarda bu husus açık şekilde tarihlendirilmiş değildir. Yalnızca Gelibolulu Mustafâ Âlî, Rüstem Paşa'nın "*tekrâr düstûr oldukta*" yani ikinci sadreti sırasında Yahyâ Beg'e İzvornik sancağında 30.000 akçelik bir zeamet verdiğini kaydetmektedir.¹⁰ Bu bilgiden ve sonraki gelişmelerden hareketle hadiselerin seyri hakkında şöyle bir tahminde bulunulabilir: Rüstem Paşa'nın 29 Eylül 1555 günü ikinci defa veziriazam olduğu bilinmektedir.¹¹ Yahyâ Beg'in Süleymaniye Camii'nin inşasının tamamlanması münasebetiyle muhtemelen 1557 yılı sonlarında kaleme alıp padişaha takdim ettiği –ve aşağıda tekrar üzerinde durulacak olan– bir kasîdede zeametiyle ilgili problemlerden bahsetmesi ve gelirinin arttırılmasını talep etmesi bu tarihte kesin olarak zeameti tasarruf etmekte olduğunu göstermektedir. Şu hâlde, İzvornik'teki bu zeamet kendisine 1555 ilâ 1557 yılları arasında bir tarihte verilmiş olmalıdır. Söz konusu kasîdede zeametinin beklenenden az gelir getirdiğini belirtmesi o tarihten bir müddet önce belki de İzvornik'e gittiğini, bir süredir söz konusu zeameti tasarruf ettiğini ve zeametın tevcih edilmesinin üzerinden dikkate değer bir zaman geçtiğini düşündürmektedir. Arada takibata uğraması, tevliyetlerinin elinden alınması ve bu sırada Rüstem Paşa'ya yazdığı düşünülen kasîde de hesaba katılırsa bu tarih aralığı biraz daha daraltılabilir. Dolayısıyla bu zeametın 1556 yılı içerisinde kendisine tevcih edilmiş olmasının kuvvetle muhtemel olduğu söylenebilir.

Yahyâ Beg, *Dîvân*'ında zeametinden ve zeameti ile alakalı çeşitli problemlerden bahsetmektedir. Bir kasîdesinde zeametının tıpkı "deli gönlü gibi harabe" olduğunu ifade ederek az gelir getirdiğini, suya yazılan bir yazı misali faydasız

9 M. Çavuşoğlu, onun bazı şiirlerinden hareketle bir süre İzvornik'e gitmeyip İstanbul'da kaldığını iddia etmektedir. Bkz. "Yahya Bey," 344.

10 *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, 287.

11 Erhan Afyoncu, "Rüstem Paşa," *TDVİA* (İstanbul: TDV, 2008), 35:289.

olduğunu ima eder ve zeametın İzvornik sancağının Bögürdelen nahiyesinde Sava Nehri kenarında bulunduğunu şu mısralarla ifade eder:

Ze‘ametüm delü gönlüm gibi h̄arābe iken
Kānā‘at-ile ŧehā beklerin o vīrām

Şu üzere nakş-ı ŧabā gibi yazısı çıkılmaz
Bögürdelen’de Şava şuyıdur iki yanı¹²

Buradaki “yazısı çıkmamak” tabirinin söz konusu zeametın “tasarruf fermanının çıkmadığı” yani Osmanlı idaresinin Yahyâ Beg’e ilgili zeametın tahsisinde geç kaldığı şeklinde yorumlanması¹³ kanaatimizce doğru gözükmemektedir. Zira bu tabiri timar sisteminin on altıncı yüzyılın sonlarındaki durumu muvacehesinde değerlendirdiğimizde zeametden hasıl olan reel gelirin defterde yazılı olan nominal gelir ile uyuşmaması, yani türlü sebeplerle beklenenden daha az gelir gelmesi şeklinde anlamak daha uygun olacaktır. Dolayısıyla Yahyâ Beg’in burada asıl ŧikāyet ettiği husus zeameti tasarruf etmesi için kendi adına bir türlü ferman çıkarılamamış olması değil, verilen zeametın gelirinin yetersiz olması keyfiyettir.¹⁴ Nitekim Süleymaniye Camii’nin inşasının tamamlanması münasebetiyle muhtemelen 1557 yılı dolaylarında kaleme aldığı kasidede de zeametine “terakki” yapılmasını yani gelirinin arttırılmasını şu şekilde talep etmiştir:

Hilāl gibi **terakki umar** ‘ayāli ile
Kıpıj çü meşriğ-i hürşid-i nūr-ı Yezdān’dur¹⁵

Timar sisteminde bir timar yahut zeamete başka gelir kaynaklarının eklenmesiyle gelirin arttırılması şeklinde tarif edilebilecek olan “terakki” terimi,¹⁶ bu kasidenin ŧerhlerinde lafzî olarak “ilerleme” gibi manalar verilerek yorumlanmış

12 Bozyiğit, “Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı,” 169 (48-49. beyitler). Benzeri bir beyit s. 207’deki 41. beyittir.

13 Bozyiğit, “Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı,” 14, 169.

14 Yahyâ Beg’in *Divân*’ının metnini hazırlayan E. Bozyiğit’in çalışmasının sözlük kısmında “yazısı çıkma[ma]” tabirinin manası olarak verilen “tasarruf fermanı yazılmamak, bir ŧeye sahip olma ve onu kullanma hususunda gereken yazı yazılmamak” anlamları timar sistemi ile ilgili ayrıntılar düşünüldüğünde ilgili mısralara pek uygun düşmemektedir. Bozyiğit’in bu tabir için verdiği diğer karşılıklardan “faydası olmamak, yarar sağlamamak” zikrettiğimiz anlama daha yakındır. Bkz. Bozyiğit, “Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı,” 900.

15 Bozyiğit, “Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı,” 164 (42. beyit).

16 Ömer Lütfi Barkan, “Timar,” *İslâm Ansiklopedisi*, 2. bs. (İstanbul: MEB, 1979), 12/1:295.

ve kelimenin timar sistemi içerisindeki ıstılâhî anlamının tam olarak farkına varılamamıştır.¹⁷

Yahyâ Beg'in şiirlerinde söz konusu ettiği İzvornik sancağının Böğürdelen nahiyesinde ve Sava Nehri kenarında olduğu anlaşılan zeametine ait kayıtlara Osmanlı Arşivi'nde timar-zeamet muamelâtı ile ilgili tutulan tahrir, ruznamçe ve tahvil ahkâm defterlerinde ulaşılamamıştır. Bu duruma, ilgili defterlerin bazı kayıplarla bugüne ulaşmasının yani aralarda eksik defterlerin olmasının ve bazı yıllara ait kayıtların bulunmamasının sebep olduğu söylenebilir. Bu defterlere bakılacak olursa, İzvornik sancağının bu yıllara ait timar-zeamet ruznamçe defterleri bulunamamış ve sancağın icmal defterlerinde bu tevcihe dair bir kayda rastlanamamıştır. 1555-1557 yıllarına ait ruus kayıtlarında da Yahyâ Beg'e ait bir kayda tesadüf edilememiştir. Ayrıca bu yıllara ait tahvil ahkâm defterlerinin de günümüze intikal edemediği anlaşılmıştır.¹⁸ Bu sebeplerden ötürü Yahyâ Beg'in kendi beyanıyla Böğürdelen nahiyesinde Sava Nehri kenarında olduğunu belirttiği bu zeametın şaire hangi tarihte verildiğini ve tam konumunu tespit etmek ve *Dîvân*'ındaki beyanlarını arşiv belgeleri ile teyit etmek mümkün olamamıştır.

Bununla beraber, ilgili defter serilerinden Yahyâ Beg'e İzvornik sancağının başka nahiyelerindeki köylerin birleştirilmesiyle verilen ikinci bir zeamet tespit edilmiştir. Bu zeamet muhtemelen Yahyâ Beg'in sunduğu şiirlerle zeamet gelirinin arttırılması yönündeki yakarışları sonucu kendisine verilmiş olmalıdır. Bu ikinci zeamete dair incelediğimiz İzvornik sancağının on altıncı yüzyıla ait tahrir ve ruznamçe defterlerinde Yahyâ Beg'in isminin farklı şekillerde geçtiği görülmüştür. Kayıtların bir kısmında sadece “**Yahyâ**”, bazılarında “**Yahyâ Beg**” ve bazılarında ise hüviyetini açıklığa kavuşturan ve kendisini aynı ismi taşıyan başka kişilerden tefrik etmemize yardımcı olan “**Şâ'ir Yahyâ**” şeklinde zikredilmiştir. Çalışmamızda zeameti teşkil eden köy ve mezraaların isimlerinin farklı defterler ile mukayese edilmesi sayesinde Taşlıçalı Yahyâ Beg'e ait olan

17 Bozyiğit, “Taşlıçalı Yahyâ Bey Divanı,” 164, 891; Sümeyye Kocaman, “Taşlıçalı Yahyâ Bey'in Kanuni Sultan Süleymân'a Sunduğu Kasideler Üzerine Bir Yorum Denemesi” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2005), 209.

18 On altıncı yüzyılda *Dîvân-ı Hümayûn* defter sistemi üzerine yapılan bir çalışmada ilgili tarih aralığına ait listelenen ruus defterleri tarafımızdan taranmış ise de Yahyâ Beg'e ait bir kayda rastlanamamıştır. Buradaki listelere göre bu tarihlere ait bir tahvil ahkâm defteri de bugüne ulaşamamıştır. Bkz. Bilgin Aydın, *XVI. Yüzyılda Dîvân-ı Hümayûn ve Defter Sistemi* (Ankara: TTK, 2017), 183 vd., 191.

kayıtlar tespit edilebilmiş ve bunlar Yahyâ ismini taşıyan sair kimselerin kayıtları ile karıştırılmamaya dikkat edilmiştir.

Sultan Süleymân devrine ait bir İzvornik sancağı icmal defterinde yer alan kayıtlar 30.000 akçelik bu ikinci zeametın Yahyâ Beg'e 1 Muharrem 969 (11 Eylül 1561) tarihinde tevcih edildiğini göstermektedir.¹⁹ Bu tarih, veziriazam Rüstem Paşa'nın vefatının hemen sonrasına tesadüf etmekte ve Yahyâ Beg'in muhalif olduğu veziriazamın ölümünün bu tevcih işlemini hızlandırdığını düşündürmektedir. Bu zeamet, İzvornik sancağında bulunan padişah hâslarındaki bazı köylerin ayrılması (*ifraz*) ile teşkil edilmiş ve Yahyâ Beg'e tahsis edilmiştir.

Yahyâ Beg'e verilen bu ikinci zeamete esas olan köylerin büyük ölçüde İzvornik sancağının Yadra ve İptiçar nahiyelerinde yani Drin Nehri'nin doğu kesimlerinde ve bugünkü Sırbistan'ın Lozniçe şehri ve havalisinde yoğunlaştığı görülmektedir. 1561 tarihli kayıтта kendi uhdesinde görünen ancak sonraki yıllara ait defterlerde isimleri geçmeyen Drin Nehri'nin batısındaki Telçak (Teočak) nahiyesinde yer alan iki köyün ise sonradan kendisinden alındığı anlaşılmaktadır. Zeamet, Sultan Süleymân devri sonlarına ait bir icmal defterine göre on iki köy ve bir de mezraadan ibarettir.²⁰ Köylerin büyük çoğunluğunun aradan geçen beş asra rağmen bugün aynı isimlerle yaşamakta oldukları tespit edilmiştir. Bunlar, Yadra (Jadar) nahiyesindeki İslatina (Slatina), İstupniça (Stupnica), Gorne Nedeliçe (Gornje Nedeljice), Dolna Nedeliçe (Donje Nedeljice), İdvorşka (Dvorska), Gorne Çırnaç (Crnica) ve Yarıbiça (Jarebice) köyleridir. Bu nahiyede olup vaktiyle on altıncı yüzyıl tahrir defterlerinde mezraa olarak zikredilen Krivaya da bugün büyük bir köy hâline gelmiş durumdadır. İptiçar (Ptičar) nahiyesinde ise Klupiče (Klupci) ve Tırbuşniça (Trbušnica) köyleri ile Ragevine (Radjevina) nahiyesindeki Dolna Çerova-potok (Cerova) köyü de zeamete dâhildir. Ayrıca Dolna Gradaç ile Sredne-Jeraviye köylerinin bugün mevcut olmadıkları fakat Lozniçe civarında buldukları anlaşılmaktadır (İlgili tahrir defterindeki kayda göre Yahyâ Beg'in zeametindeki köyler ve bunlardan hâsil olan gelir miktarları için aşağıdaki **Tablo**'ya, kaydın görüntüsü için **Ek 1**'e ve bunların yaklaşık konumları için aşağıdaki **Harita**'ya bakınız).

¹⁹ Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi (BOA), TT.d., nr. 259, s. 14-15.

²⁰ BOA, TT.d., nr. 395, s. 35.

Ze'âmet be-nâm-ı Yahyâ	
Karye-i İslatina tâbi'-i Yadra Hâsıl: 2000	Karye-i İstupniça tâbi'-i Yadra Hâsıl: 2500
Karye-i Gorne Nedeliçe tâbi'-i Yadra Hâsıl: 2235	Karye-i Dolna Nedeliçe tâbi'-i Yadra Hâsıl: 2500
Karye-i İdvorşka tâbi'-i Yadra Hâsıl: 3000	Karye-i Gorne Çırnaç tâbi'-i Yadra Hâsıl: 1000
Karye-i Dolna Gradaç tâbi'-i Yadra Hâsıl: 1000	Karye-i Yarabiça tâbi'-i Yadra Hâsıl: 3000
Karye-i Klupiče tâbi'-i İptiçar Hâsıl: 4000	Karye-i Tırbuşniça tâbi'-i İptiçar Hâsıl: 3765
Karye-i Dolna Çerova-potok tâbi'-i Ragevine Hâsıl: 1000	Karye-i Sredne-Jeraviye tâbi'-i İptiçar Hâsıl: 3500
Yekûn: 30.000	Mezra'a-i Krivaya der-kurb-i Karye-i Gorne Gradaç, [...] dimekle ma'rûfdur, tâbi'-i Yadra Hâsıl: 500

Tablo: Taşlıcalı Yahyâ Beg'e 1561'de verilen, ömrünün son yıllarına kadar tasarruf ettiği ve oğullarına intikal ettirdiği İzvornik sancağındaki 30.000 akçelik zeameti teşkil eden 12 köy ve 1 mezraadan hâsıl olan gelir miktarları (BOA.TT.d., nr. 395, s. 35).

Harita: Taşlıcalı Yahyâ Beg'e 1561 yılında İzvornik sancağında verilen zeameti teşkil eden köylerden tespit edilebilenler. Köylerin büyük ölçüde Yadra ve İptiçar nahiyelerinde yani Drin Nehri'nin doğu kesimlerinde ve bugünkü Sırbistan'ın Lozniçe şehri ve havalisinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Görüldüğü üzere hem kitabî kaynaklar hem de arşiv belgeleri Yahyâ Beg'in zemetinin İzvornik'te bulunduğunu göstermektedir. Bazı çalışmalarda onun zemetinin Tımuşvar sancağında bulunduğuna dair yapılan yorumlar ise doğru değildir. Bunlara muhtemelen Âşık Çelebi'nin "*Hâlâ Tımuşvar kaleminde ze'âmette, uç gâzîleriyle gâh gazâ ve gâh garâmettedür.*" şeklindeki müphem ifadeleri sebep olmuştur denilebilir.²¹ Yahyâ Beg Tımuşvar'a yalnızca savaşmak için gitmiş olmalıdır. Nitekim o yıllara ait arşiv kayıtlarında kısa bir süre önce (1552) fethedilmiş olan Tımuşvar'ı muhafaza vazifesiyle İzvornik'ten gönderilen sipahiler olduğu görülmektedir.²² Yahyâ Beg'in durumunun da bunlar gibi olduğu söylenebilir ve Tımuşvar'da ne zemet sahibi ne de mukim olduğu, sadece geçici olarak bulunduğu düşünülebilir.

Yahyâ Beg'in 10 Receb 982 (26 Ekim 1574) tarihli bir ruus kaydına göre İzvornik sancağındaki 26.000 akçelik zemetinin 10.000 akçesi kendi üzerinde kalmak ve kalan gelirinin bir kısmı daha evvelden timar sahibi oğulları Âdem ve Beşîr'e ve bir kısmı ise ilk defa bu vesileyle timar sahibi olacak olan diğer oğlu Nezîr'e intikal etmek şartıyla tekaüde ayrıldığı Erünsal tarafından tespit edilmiştir.²³ Bu kayıta gelirinin 30.000 akçe değil de 26.000 akçe olarak kaydedilmiş olması bu tarihten bir süre önce –muhtemelen yine oğullarına aktarılmak üzere– zemetinden bir kesinti yapıldığını göstermektedir. Bu münasebetle, şuarâ tezkirelerinde onun zemet geliriyle ilgili verilen farklı rakamların biri diğerine tercih edilecek hatalı rakamlar olmadığı, bunların Yahyâ Beg'in gelirinin farklı tarihlerdeki durumunu aksettirdiği söylenebilir.²⁴

21 Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-Şuarâ: İnceleme-Metin*, haz. Filiz Kılıç (İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 3:677. N. S. Banarlı'nın eserinde muhtemelen bir dizgi hatası neticesinde Taşlıcalı'nın Tımuşvar'da 2700 akçe zemeti olduğu kaydedilmiştir (Zemetlerin alt sınırı 20.000 akçe olup bu miktardan aşağısına zemet denilmemektedir): Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Târîhi* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983), 1:599. Bu hatalı kayıt sonraları başka çalışmalara da kaynak teşkil etmiştir.

22 Mesela "...mâdâm ki Tımuşvar'da serhad hizmetinde ve muhâfazasında ola, tîmârına kimesne dahl ü ta'arruz eylemeye..." (BOA, TT.d., nr. 259, s. 59).

23 Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları V," 243-244. Erünsal söz konusu defteri Osmanlı Arşivi'nde Mühimme Defterleri fonunda (A.DVNSMFM.d.) bulunması sebebiyle "mühimme" olarak tanımlanmış ise de defter esasında bir "ruus" defteridir. Arşivin geçen yüzyılda maruz kaldığı farklı tasnif usulleri sebebiyle bazı evrak ve defter serilerinin yanlış isim ve özetlerle ait olmadıkları fonlara kaydedildikleri malumdur.

24 Mesela Yahyâ Beg'in zemetinden hâsıl olan geliri Kınalızâde Hasan Çelebi ve Beyânî 20.000 akçe, Âşık Çelebi 27.000 akçe ve yukarıda da zikredildiği gibi Âlî 30.000 akçe olarak kaydeder. Bkz. Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı," 13.

Taşlıcalı Yahyâ Beg'in vefat tarihi de tartışmalıdır. Âlî, onun 983 (1575/1576) yılına kadar hayatta olduğunu, bir müddet sonra ise öldüğünü ima eder. Âlî ayrıca 1570'li yıllarda İzvornik'e hayli yakın olan Bosna sancağında iken Yahyâ Beg'in vefatından hemen önce *Dîvân*'ını tamamladığını ve hataları varsa tashih etmesi için oğlu Âdem Çelebi ile kendisine gönderdiğini belirtir.²⁵ Başka muasır kaynaklar ise şairin vefatı için 990 tarihini verirler. Bu ikinci tarih genel kabul görmüş ve şairin –Milâdî karşılığı 1582 kabul edilerek– 990 yılında vefat ettiği yazılagelmiştir.²⁶ Sultan III. Murâd devrine ait olup, 1582 yılından biraz önce tanzim edildiği anlaşılan bir İzvornik sancağı tahrir defterinde oğullarının timar kayıtlarına rastlandığı hâlde Yahyâ Beg'in tasarrufundaki herhangi bir dirliğe tesadüf edilememiştir.²⁷ Şu hâlde, Yahyâ Beg'in defterin tanzim edilme tarihinden bir süre önce vefat ettiği yahut zeametinin kalan kısımlarından da feragat ederek gelirini tamamiyle oğullarına intikal ettirdiği düşünülebilir.

Zeametine ait köylerin yukarıda da ifade edildiği gibi büyük ölçüde İzvornik'in Lozniçe kesiminde bulunması Yahyâ Beg'in kabrinin burada bulunduğu dair rivayetler ile birlikte düşünüldüğünde ayrı bir anlam kazanmaktadır. Yahyâ Beg bu sancakta zaim olması sebebiyle ömrünün son yıllarını burada geçirmiş ve Lozniçe'de defnedilmiş olmalıdır. Esasında zeametinin bulunduğu yer ile de uyumluluk arz eden söz konusu rivayetler on altıncı asra ait muasır kaynaklarda geçmemektedir. Bu rivayetlerin geç tarihli biyografi kaynaklarında ve edebiyat tarihlerinde yer alması²⁸ bu bilginin dönemin edebî mahfilleri arasında dolaşımında olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla, muhtemelen bir veya bir buçuk asır öncesine kadar mevcut olduğu anlaşılan bu kabir günümüze ulaşamamış durumdadır.²⁹

25 *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, 287, 289. Âlî, Rumeli'nin çeşitli kesimlerine ve İstanbul'a sık sık gitmekle beraber 1570-1577 yılları arasında Bosna'da sancakbeyi Ferhâd Bey'in hizmetinde bulunmuştur. Bkz. Cornell H. Fleischer, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aydın ve Bürokrat: Tarihçi Mustafa Âli*, çev. Ayla Ortaç (İstanbul: Doğu Batı, 2021), 102-119 (Burada Âlî'nin Yahyâ Beg ile olan münasebetine de temas edilmiştir).

26 Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı," 10.

27 Oğullarının timarları için bkz. BOA.TT.d., nr. 655, vr. 51a, 53b, 54a.

28 Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı," 10, dipnot 34'e göre bu kaynaklar Mehmed Tahir'in *Osmanlı Müellifleri* ile Fâik Reşad'ın *Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye*'sidir.

29 Sn. Nada Trifković 2024 yazında bölgede yaptığı incelemeler neticesinde kabrin bulunmadığını ifade etmiştir. Yardımları ve paylaştığı bilgiler için kendisine teşekkür ediyorum.

Yahyâ Beg ve Oğullarının İzvornik'teki Dirlikleri

Yahyâ Beg'in İzvornik'teki hikâyesi vefatıyla sona ermiş ise de oğulları bir süre daha burada kalmaya devam etmiştir. Tahrir ve timar tevcih defterlerindeki kayıtlar, Yahyâ Beg'in ailesi ve şairin ölümünden sonra ne yaptıkları hakkında bilgiler elde etmeye de katkı sağlamakta ve böylece şairin *Dîvân*'ından ve şuarâ tezkirelerinden istihraç edilmiş olan mevcut bilgilerimizi arttırmaya imkân vermektedir. Yahyâ Beg şiirlerinde iki oğlundan bahsetmekte ve yalnızca Âdem'in adını vermektedir.³⁰ Dönemin şuarâ tezkirelerinde de yalnızca Âdem'den söz edilmektedir.³¹ Erünsal, yukarıda da zikredildiği gibi bir ruus kaydından hareketle şairin Âdem'den başka Nezîr ve Beşîr adlı iki oğlunu daha tespit etmiştir.³² Biz de aynı ruus defterinin bir başka sahifesinde yer alan ve Erünsal'ın dikkatinden kaçtığı anlaşılan bir kayıt sayesinde Yahyâ Beg'in Mehmed adlı bir başka oğlunun daha olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız.³³ Böylece en az dört oğlunun olduğunu anlıyoruz. Dolayısıyla kayıtlara geçmeyen birkaç kızının olma ihtimali de akla getirilirse Yahyâ Beg'in bir şiirinde şairlere mahsus bir teşbihte bulunarak evlatlarının "pervîn" (Ülker takımyıldızı) kadar çok olduğunu belirtmesi ayrı bir anlam kazanıyor:

Kapımda dirliği Yahyâ'nun oldu hâlince
'Ayâli gökdeki pervîn gibi firâvândur.³⁴

Yahyâ Beg'in şiirlerinden İzvornik'te geçen yıllarında esas endişesinin oğullarına da timar tahsis edilmesini sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Tahrir, ruus ve timar ruznamçe defterlerindeki kayıtlar dört oğlunun da farklı tarihlerde İzvornik'te timar aldıklarını göstermektedir. Aşağıda da belirtileceği gibi Âdem'in timar gelirinin en yüksek olduğu görülmekte ve kaynaklarda devamlı

30 Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı," 14, 258 (23. beyit). *Dîvân* üzerine yapılan bir çalışmanın birçok yerinde şairin oğulları ile alakalı atıflar doğru bir şekilde yorumlanmış ise de 29. kasidede yer alan "Dirliğine âdemün şaşd etme mânend-i ecel" mısraındaki "âdem" lafzı "insan" olarak yorumlanmış, aslında burada şairin oğlunu kastettiği fark edilmemiştir: Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı," 257 (5. beyit).

31 *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, 287; Âşık Çelebi, *Meşâirü's-Şuarâ*, 677.

32 Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları V," 243-244.

33 "Bâ hatt-ı şerîf. İzvornik sancağında yedi bin akçalık tûmârı olan Şâ'ir Yahyâ Beg oğlu Mehmed'e mezîd inâyetten iki bin akça terakki buyuruldu." (BOA.A.DVNSMHM.d., nr. 25, s. 318, hk. 2926).

34 Bozyiğit, "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı," 164 (41. beyit).

ona atıf yapılması onun en büyük evlat olduğunu düşündürmektedir. Nezîr ise en geç timar alabilen oğlu olmuştur. Bu şekilde timar gelirlerine ve timarlı sipahi zümresine giriş tarihlerine göre hangisinin büyük evlat olduğu hususunda bir tahminde bulunabilir ve Âdem'in şairin en büyük oğlu olduğu, onu sırasıyla diğer kardeşleri Beşîr, Mehmed ve Nezîr'in izlediği söylenebilir.

Oğullarından Beşîr'in aslında Budin vilâyetine tâbi Novigrad sancağında bir timarı olduğu fakat büyük ihtimalle ailesinin bulunduğu sancakta kalabilmek için 1560 yılında İzvornik'teki bir timarlı sipahi ile timar yerini değiştirerek ("*ber-vech-i mübâdele*") İzvornik'e geldiği görülmektedir.³⁵ Osmanlı idaresinin prensip olarak bir memlekette kurulu düzeni yahut akrabaları bulunan siphilere timar tevcih muamelelerinde kolaylık gösterdiği bilinmektedir.³⁶ Burada, zaten İzvornik'teki sipahi ile yer değiştirme hususunda anlaşmış olan Beşîr'e böyle bir kolaylık sağlandığı düşünülebilir. 1574 yılında ise Yahyâ Beg tekaüde ayrılırken daha evvel timar sahibi olmuş oğullarından Âdem'e gelirininin 6500 akçesini, Beşîr'e 2000 akçesini ve daha önce timarı olmayan Nezîr'e de 6000 akçesini intikal ettirmeye muvaffak olmuştur.³⁷ Aynı yıl yine İzvornik'te 7000 akçelik bir timarı olan Mehmed'in gelirine de 2000 akçe terakkide bulunulmuştur.³⁸ Sultan III. Murâd'ın 1574 yılında tahta geçmesini müteakiben teamül olarak imparatorluk dâhilindeki bütün timar ve zeamet erbabının beratlarının yenilenbilmesi için İstanbul'dan timar tezkireleri çıkarılmıştır. Bu tezkireler arasında Yahyâ Beg'e ait bir kayda rastlanamamış ise de dört oğlunun timar kayıtlarının yer aldığı görülmüştür. Buna göre 1575 yılında yapılan son düzenlemelerde Âdem'in 16.748, Beşîr'in 11.000, Mehmed'in 9299 ve Nezîr'in de 6000 akçelik timarlarının olduğu kaydedilmiştir.³⁹

Tahrir ve ruznamçe kayıtları sayesinde Yahyâ Beg'in vefatının ardından oğullarının izi bir dereceye kadar sürülebilmektedir. Bu döneme ait kayıtlarda babalarının adı "*Şâ'ir Yahyâ el-müteveffâ*" şeklinde kaydedilmiştir. Oğullarından

35 "Mezkûr tîmârın Novigrad sancağında Beşîr bin Yahyâ ile ber-vech-i mübâdele virildi. Fî 22 Şa'bân sene 967 [18 Mayıs 1560]" (BOA.TT.d., nr. 259, s. 48).

36 Mesela tam da bu yıllarda "Karaman'da alâkası olduğum arz" eden Kastamonu'daki bir sipahiye Karaman'dan timar verilmesi için yazılan bir hüküm için: BOA.KK.d., nr. 216, s. 131.

37 Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları V," 244.

38 BOA.A.DVNSMHHM.d., nr. 25, s. 318, hk. 2926.

39 BOA.DFE.R.Z.d., nr. 42, s. 188-189, 194-195. Belgenin görüntüsü için bkz. Ek 2.

Mehmed büyük ihtimalle başka bir yerde daha iyi bir timar bulabilmek arzusuyla 1585 Mart'ında İZvornik'teki timarından feragat etmiştir.⁴⁰ Şairin en son timar sahibi olan oğlu Nezîr ise 1585 yılı sonlarında Bosna Beylerbeyi Ferhâd Paşa'nın İstanbul'a gönderdiği bir arzda kendisi hakkında "çerisinün uhdesinden gelir" şeklinde müspet kanaat bildirmesi sayesinde mahallî mikyasta önemli bir vazife olarak değerlendirilebilecek olan "İZvornik sancağı çeribaşılığı"na getirilmiştir.⁴¹ Böylece vaktiyle İstanbul'dan sürülen bir babanın oğlu olarak Nezîr, ailece sürgün gittikleri sancakta önemli sayılabilecek bir mevkie yükselmiş görünmektedir. Çeribaşılar bir nahiyede barış zamanı asayişini temin etmekte, sefer zamanı ise emirleri altındaki çerisürücüler vasıtasıyla timarlı sipahileri toplayarak istenen mahalle göndermekteydiler.⁴² Nezîr de çeribaşı olduğu üç yıl boyunca bu vazifelerle uğraşmış olmalıdır. Nezîr, bu üç yılın sonunda, 1588 Nisan'ında kardeşi gibi İZvornik'teki timarından feragat edecektir.⁴³ Bu kayıtlarla birlikte Yahyâ Beg'in ailesinin İZvornik'teki durumu ile ilgili bilgilerimiz kesilmektedir. Sancağın bundan sonraki tahrir defterlerinde ve hususiyile Sultan I. Ahmed döneminin (1603-1617) başlarında tanzim edilen geç tarihli bir icmal defterinde Yahyâ Beg'in hiçbir oğlunun ismine tesadüf edilememiş ve onun soyundan gelen herhangi bir torununa ait bir atfa da rastlanamamıştır.⁴⁴ Öyle görünüyor ki Taşlıcalı Yahyâ Beg ve ailesinin 1550'li yıllarda başlayan İZvornik'teki mevcudiyetleri yarım asra yakın bir süre devam etmiş ve yüzyı-

40 BOA.DFE.R.Z.d., nr. 78, s. 1062.

41 "Bosna Beglerbegisi Ferhâd dâme ikbâlelhü südde-i sa'âdete mektûb gönderüp İZvornik sancağında İZvornik ve gayrı nâhiyeler çeribaşısı olan Mehmed bin Hasan el-ihdiyâr çeribaşılığın-
dan ferâgat itmiştir diyü yine livâ-i mezbûrda Yadra nâhiyesinde Dolna Gradaç nâm karye ve
gayrıdan 6080 akça tîmârı olan mezkûr **Nezîr bin Şâ'ir Yahyâ** için çerisinün uhdesinden gelir
diyü inâyet ri[câ]sına arz eyledüğün ecilden mezbûrî arz eyledüğün üzere [Mehmed]'ün yerine
çeribaşılık hizmetine istihdâm eylesin diyü sene 993 Zilka'de'sinün evâhirinde müşârün-ileyh
Bosna beglerbegisine hükm-i şerîf virildükten sonra tezkiresi bâb-ı sa'âdetten ihrâc olunmak
fermân olunmağın ber-mûceb-i emr-i âlî zikr olunan 6080 akçalık tîmârıyla vech-i meşrûh üzere
fâriğ-i mezkûr Mehmed bin Hasan yerine livâ-i mezbûreye **çeribaşılık hizmetine eylemek üzere
merkûm Nezîr tevcih ve ta'yîn kılınup** tecdîd-i berât-ı âlî-şân için tezkire virildi. Fî 22 Zilhicce
sene 993 [15 Aralık 1585]." (BOA.DFE.R.Z.d., nr. 78, s. 1102-1103).

42 Çeribaşılar hakkında genel bilgiler için bkz. Abdülkadir Özcan, "Çeribaşı," *TDVİA* (İstanbul: TDV, 1993), 8:270-272.

43 BOA.DFE.R.Z.d., nr. 93, s. 1189.

44 BOA.TT.d., nr. 728.

lın sonlarına doğru aile efradının ölümü yahut başka yerlere dağılması ile bir şekilde nihayet bulmuştur.

Sonuç olarak Osmanlı Arşivi'nde mahfuz bulunan tahrir, timar ruzmançe ve ruus defterleri, zeamet sahibi olması hasebiyle Taşlıcalı Yahyâ Beg'in hayatının son yılları hakkında yeni bilgiler elde etmemize imkân vermiştir. İlgili arşiv malzemesinin şairin şiirleri ve dönemin kaynakları ile mukayese edilmesi neticesinde bazı bilgilere ulaşılmıştır. Buna göre, Yahyâ Beg Şehzade Mustafa'nın idamı hakkında yazdığı ve çok ses getiren mersiyesi sebebiyle kendisine muhtemelen 1556 yılı dolaylarında Budin vilayetine tâbi İzvornik sancağının Böğürdelen nahiyesinde bir zeamet verilerek İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. Bu zeametinin gelirinin yetersiz olduğunu ifade ederek gelirinin arttırılması için yazdığı kasidelerde geçen “*terakki*” ve “*yazısı çıkmamak*” gibi bazı tabirler de timar sistemi muvacesinde tekrar yorumlanmış ve bunlara yeni izahlar getirilmeye çalışılmıştır. Böğürdelen'deki zeametine ait arşivde herhangi bir kayda tesadüf edilememiştir. Bununla beraber, 1561 yılında şaire aynı sancağın farklı nahiyelerinde 30.000 akçelik bir zeamet daha verildiği tespit edilmiş, bu zeametnin kaydı ve bulunduğu mevki ilgili tablo ve harita üzerinde gösterilmiştir. Zeametın, şairin medfun olduğu iddia edilen Lozniçe havalisinde bulunmasının da oldukça manidar olduğu görülmüş ve böylece kabrinin yeri ile ilgili geç tarihli rivayetler sıhhat kazanmıştır. Yahyâ Beg'in ailesi hakkında da bazı yeni bilgilere ulaşılmıştır. Yahyâ Beg 1574'te tekaüde ayrılmasının ardından zeamet gelirinin bir kısmı oğulları Âdem, Beşîr, Nezîr ve ismi ilk defa bu çalışmada tespit edilen Mehmed'e intikal etmiştir. Oğullarından Nezîr'in bilâhare İzvornik sancağı çeribaşılığına getirildiği görülmüştür. Bir müddet sonra oğullarından ikisi İzvornik'teki timarlarından feragat etmişlerdir. Ulaşılabilen kayıtlara göre Taşlıcalı Yahyâ Beg'in ailesinin İzvornik'teki varlıkları on altıncı asrın ikinci yarısı boyunca devam etmiş ve yüzyıl bitiminde son bulmuş gibi gözükmektedir. Yahyâ Beg özelinde yapılan bu inceleme ile arşiv kaynaklarının dîvân şairlerinin hayatları hakkında bilinenlere katkı sağlama ve yeni bilgiler ilave etme noktasında ne denli önemli olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi (BOA)

Bâb-ı Âsafi, *Mühimme Defterleri* (A.DVNSMHM.d.), 25.

Kâmil Kepeci, *Defterler* (KK.d.), 216.

Tahrir Defterleri (TT.d.), 259, 395, 655, 728.

Timar-Zeamet Ruznamçe Defterleri (DFE.RZ.d), 42, 78, 93.

Kaynak Eserler ve Araştırmalar

Afyoncu, Erhan. "Rüstem Paşa." *TDVİA*. c. 35. 1. bs. İstanbul: TDV, 2008.

Âşık Çelebi. *Meşâirü's-Şuarâ: İnceleme-Metin*. Hazırlayan Filiz Kılıç. c. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010.

Aydın, Bilgin. *XVI. Yüzyılda Dîvân-ı Hümâyun ve Defter Sistemi*. Ankara: TTK, 2017.

Banarlı, Nihad Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. c. 1. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.

Barkan, Ömer Lütfi. "Timar." *İslâm Ansiklopedisi*. c. 12/1. 2. bs. İstanbul: MEB, 1979.

Bozyiğit, Esra. "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı: İnceleme-Tenkitli Metin-Nesre Çeviri-Sözlük." Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, 2021.

Çavuşoğlu, Mehmed. "Şehzade Mustafa Mersiyeleri." *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi*, s. 12 (1981-1982): 641-686.

_____. "Yahya Bey." *İslâm Ansiklopedisi*. c. 13. 1. bs. İstanbul: MEB, 1986.

İbrahim Doğanıyğit, "Yahya Bey (Taşlıcalı) – Gülşen-i Envar." Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, 1992.

Emecen, Feridun M. *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*. Ankara: TTK, 2022.

Erünsal, İsmail E. *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*. İstanbul: Timaş, 2024.

_____. "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları V: XVI. Asır Divan Şâirleriyle İlgili Bazı Arşiv Kayıtları." *Türklük Araştırmaları Dergisi*, s. 7 (1991-1992): 243-258.

Fleischer, Cornell H. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aydın ve Bürokrat: Tarihiçi Mustafa Âli*. Çeviren Ayla Ortaç. İstanbul: Doğu Batı, 2021.

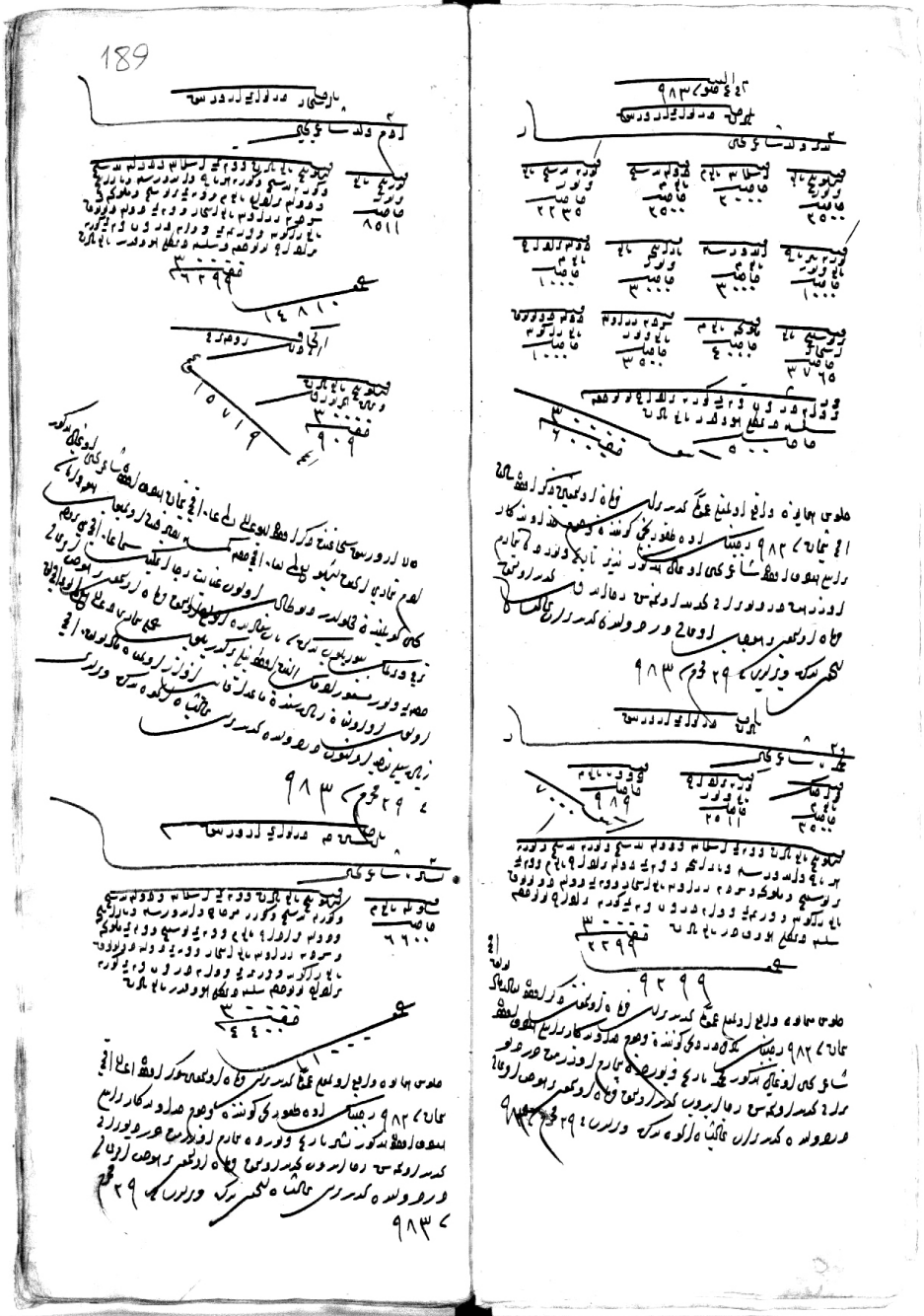
Kocaman, Sümeyye. "Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Kanuni Sultan Süleyman'a Sunduğu Kasideler Üzerine Bir Yorum Denemesi." Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 2005. *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Hazırlayan Mustafa İsen. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1994.

Özcan, Abdülkadir. "Çeribaşı." *TDVİA*. c. 8. 1. bs. İstanbul: TDV, 1993.

Şentürk, Ahmet Atillâ. *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi yahut Kanunî Hicviyesi*. İstanbul: Büyüyenay, 2014.

Ünver, İsmail. "Gülşen-i Envâr." *TDVİA*. c. 14. 1. bs. İstanbul: TDV, 1996.

Yahyâ Beg. *Gülşen-i Envâr*. Süleymaniye Kütüphanesi-Esad Efendi 1636.

Ek 2: Sultan III. Murâd'ın 1574 yılında tahta cülüsü dolayısıyla teâmülen Taşlıcalı Yahyâ'nın oğulları Nezir, Mehmed, Âdem ve Beşîr'in timar beratlarının yenilendiğini gösteren 1575 tarihli tezkire suretleri (BOA.DFE.Rz.d., nr. 42, s. 188-189).